

Nowe gatunki ryjkowców (Coleoptera: Anthribidae, Apionidae, Curculionidae) w faunie Gór Świętokrzyskich

New weevil species (Coleoptera: Anthribidae, Apionidae, Curculionidae) in the fauna of the Świętokrzyskie Mountains

Marek WANAT¹, Lech BUCHHOLZ², Jerzy SZYPUŁA¹

¹ Muzeum Przyrodnicze Uniwersytetu Wrocławskiego, ul. Sienkiewicza 21, 50-335 Wrocław; e-mail: marek.wanat@uwr.edu.pl, jerzy.szypula@uwr.edu.pl

² Świętokrzyski Park Narodowy, ul. Suchedniowska 4, 26-010 Bodzentyn; ampedus@poczta.onet.pl

ABSTRACT: Thirty-nine weevil species are listed from the Świętokrzyskie Mountains for the first time, raising the total number of Curculionoidea (except Scolytinae) known to occur in this region of Poland to 438. New records concern species from the families Anthribidae (1), Apionidae (4) and Curculionidae (34). Several species are commented upon, providing also a critical discussion on host associations of invasive *Lignyodes bischoffi* in Poland, apparently restricted to American ash species and not extended to native *Fraxinus excelsior*.

KEY WORDS: Coleoptera, Curculionoidea, Anthribidae, Apionidae, Curculionidae, new records, Poland, Świętokrzyskie Mts

Wstęp

Koleopterofauna Gór Świętokrzyskich, krainy w granicach przyjętych tutaj za autorami części Coleoptera Katalogu Fauny Polski – KFP (BURAKOWSKI i in. 1973), poznana jest bardzo nierównomiernie. Obok stosunkowo dobrze przebadanego pasma Łysogór czy Góry Chełmowej leżących w granicach Świętokrzyskiego Parku Narodowego, jest wiele mniejszych pasm czy regionów tej krainy budzących znacznie mniejsze zainteresowanie entomologów i słabo zbadanych. Zaliczyć do nich można np. Pasma Jeleniowskie czy obszar Cisowsko-Orłowińskiego Parku Kraj-

obrazowego, którego entomofauna dopiero niedawno poddana została intensywniejszej eksploracji i przyniosła odkrycie wielu reliktowych i rzadkich gatunków chrząszczy (BOROWSKI i MAZUR 2007).

Jako jedna z największych grup Coleoptera i fitofagi o bardzo zróżnicowanej biologii, ryjkowce – wyjąwszy pomijane w tej pracy korniki (Curculionidae: Scolytinae), należą w Górach Świętokrzyskich do słabiej poznanych chrząszczy. Większą uwagę poświęcili im tutaj jedynie GOTWALD (1968), CMOLUCH (1980) i KUŚKA (1989), który po własnych kilkuletnich badaniach terenowych i przeanalizowaniu danych historycznych podsumował ówczesną wiedzę o faunie tej krainy podając listę 358 gatunków z rodzin Attelabidae, Apionidae i Curculionidae. Autor ten potraktował jednak Góry Świętokrzyskie szerzej niż przyjęto to w KFP, włączając do nich m.in. okolice Chęcina czy Lasy Suchedniowskie (rezerwat Świnia Góra), należące w ujęciu KFP do Wyżyny Małopolskiej. Dotyczy to 9 z 36 stanowisk badanych przez KUŚKĘ (*l.c.*), a podane przez tego autora gatunki stwierdzone wyłącznie na nich nie zostały zaliczone do fauny Gór Świętokrzyskich przez autorów KFP (BURAKOWSKI i in. 1992, 1993, 1995, 1997). Późniejsze, nieliczne i głównie przyczynkowe doniesienia albo poświęcone całości Coleoptera i raczej biocenotyczne opracowania (m.in. BIDAS i BUCHHOLZ 2007, RUTKIEWICZ 2007, BYK 2007, MOKRZYCKI 2007, WANAT i SZYPUŁA 2008) powiększyły listę ryjkowców Gór Świętokrzyskich do 389 gatunków. Liczba ta nadal wydaje się mocno niedoszacowana, choćby z powodu braku na liście wielu pospolitych gatunków występujących praktycznie w całym kraju poza wysokimi górami. Prowadzone przez autorów w latach 2007-2015 dorywcze i nieregularne odłowy ryjkowców w różnych rejonach Gór Świętokrzyskich* potwierdzają to przypuszczenie przynosząc odkrycie kolejnych 39 gatunków, których wykaz z ewentualnymi komentarzami przedstawiamy poniżej. Zwykle zrezygnowaliśmy przy tym z komentowania rozmieszczenia pospolitych gatunków znanych z większości krain KFP. W analizach rozmieszczenia poszczególnych gatunków w Polsce domyślnie i bez wielokrotnego cytowania bazujemy na informacjach zebranych w czterech tomach KFP poświęconych Curculionoidea (BURAKOWSKI i in. *l.c.*) uzupełnionych o późniejsze publikacje (zwykle również niecytowane, jeśli w komentarzu pojawia się jedynie liczba krain, a nie ich nazwy).

* w odniesieniu do obszaru Świętokrzyskiego PN wykorzystano materiał pochodzący z działań związanych z prowadzeniem bieżącej inwentaryzacji i monitoringu przyrodniczego, finansowanych w latach 2012-2014 ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz w latach 2014-2015 ze środków Funduszu Leśnego.

Autorów, którzy zebrali opisywane okazy określono dalej w tekście inicjałami ich nazwisk: JS – Jerzy Szypuła, LB – Lech Buchholz, MW – Marek Wanat). Pozostałe skróty: o.l. – oddział leśny, o.o. – obwód ochronny, PN – park narodowy, rez. – rezerwat, vic. – okolice. Okazy dowodowe znajdują się w zbiorach MW i/lub JS.

Wykaz gatunków

Rodzina: Anthribidae

Pseudeuparius sepicola (FABRICIUS, 1792)

- Świętokrzyski PN, EB03 Chełmowa Góra (stok NE), 15 VIII 2014, 1 ex., leg. LB & MW.

Rzadko spotykany gatunek kobielatki, znany dotąd z 9 krain KFP, głównie zachodnich (BURAKOWSKI i in. 1992, MARCZAK i MASIARZ 2013, SZOŁTYS i GRZYWOCZ 2015, WANAT i in. 2016). Poza przedwojennym stwierdzeniem pod Przemyślem (TRELLA 1930) nigdy nie podawany z obszaru Polski leżącego na wschód od Wisły.

Rodzina: Apionidae

Diplapion stolidum (GERMAR, 1817)

- Świętokrzyski PN, DB94 Bodzentyn, Stawy Biskupie, o.l. 8A, 4 V 2009, 2 exx., leg. MW.

Protopirapion atratulum (GERMAR, 1817)

- DB94 Celiny ad Bodzentyn, Miejska Góra (E stok), 21 VI 2009, 3 exx., leg. MW.

W Polsce gatunek bardzo lokalny, stwierdzony dotąd tylko na pojedynczych stanowiskach w 10 krainach, swym zasięgiem obejmuje jednak praktycznie cały pas nizinno-wyżynny.

Cyanapion gyllenhalii (KIRBY, 1808)

- EB04 Śniadka-Trzcianka ad Bodzentyn, 26 VIII 2008, 1 ex., leg. LB & MW; DB94 Bodzentyn, Stawy Biskupie, 4 V 2009, 5 exx., leg. MW.

Góry Świętokrzyskie są ostatnią krainą KFP, z której ten pospolity gatunek nie był jeszcze podawany.

Oxystoma subulatum (KIRBY, 1808)

- Świętokrzyski PN, DB94 Grabowa ad Święta Katarzyna o.l. 20P i przyległe łąki kośne, 19 VI 2007, 1 ex., leg. LB & MW

Rodzina: Curculionidae*Hypera contaminata* (HERBST, 1795)

- DB83 Przełom Lubrzanki ad Mąchocice Kapitulne, 5 V 2009, 1 ex., leg. MW.

Kserotermofilny ryjkowiec często zasiedlający również cieplejsze stanowiska roślinności ruderalnej, rzadko łowiony ale znany już z 15 krain. Częściej spotykany na południu i wschodzie kraju.

Larinus turbinatus GYLLENHAL, 1835

- Świętokrzyski PN, DB94 Grabowa ad Święta Katarzyna o.l. 20P i przyległe łąki kośne, 19 VI 2007, 3 exx., leg. LB & MW; Celiny ad Bodzentyn, Miejska Góra (E stok), 21 VI 2009, 1 ex., leg. MW.

Jeden z południowych gatunków, które rozszerzyły swój zasięg w Polsce w ostatnim 20-leciu, wykorzystując głównie siedliska ruderalne. Obecnie znany jest z 15 krain i niemal całej nizinno-wyżynnej części kraju.

Lixus bardanae (FABRICIUS, 1787)

- Świętokrzyski PN, DB94 Grabowa ad Święta Katarzyna o.l. 20P i przyległe łąki kośne, 19 VI 2007, 1 ex., leg. LB & MW.

Jedna z częściej spotykanych w całym kraju kulczanek, gatunek typowo nizinny, w górach stwierdzony jedynie w Bieszczadach (PETRYSZAK i in. 2002).

Lixus iridis OLIVIER, 1807

- DB92 Daleszyce-Zagórze vic., Świnia Góra, 8 VII 2007, 1 ex., leg. MW.

Lixus tibialis BOHEMAN, 1842

- EB13 Zagaje Grzegorzowskie ad Czajęcice, skarpa i kamieniołom, 11 VII 2007, 2 exx., leg. MW.

Rzadki gatunek kulczanki, do niedawna znany tylko z Wyżyny Lubelskiej i Niziny Sandomierskiej (BURAKOWSKI i in. 1993), później odszukany również na Podlasiu w dolinie Bugu (WANAT i GOSIK 2003)

nad Dolną Wisłą (MAZUR i KUBISZ 2013) i na Wyżynie Małopolskiej (WANAT i in. 2016). Stanowiska małopolskie i świętokrzyskie są pierwszymi położonymi na zachód od doliny Wisły.

Lixus albomarginatus BOHEMAN, 1842

- EB04 Śniadka-Trzcianka ad Bodzentyn, 26 VIII 2008, 1 ex., leg. MW.
Ryjkowiec żyjący na wielu gatunkach roślin krzyżowych w miejscach suchych i nasłonecznionych, jak większość kulczanek rzadko łowiony. Stwierdzony dotychczas w 12 krainach.

Adexius scrobipennis GYLLENHAL, 1834

- Świętokrzyski PN, EB03 Święty Krzyż, skraj polany Bielnik, 17 VIII 2009, 1 ex., z przesiewki, leg. MW.
- Świętokrzyski PN, DB94 obszar ochrony ścisłej "Czarny Las", 6 VIII 2016, 4 exx., z przesiewki, leg. LB & MW.

Ryjkowiec o zasięgu ograniczonym w Polsce do pogórza i niższych położeń Karpat oraz izolowanych populacji na Roztoczu i w Ojcowskim PN (BURAKOWSKI i in. 1995). Pasma Łysogór okazuje się kolejnym izolowanym obszarem jego występowania w naszym kraju. *A. scrobipennis* jest gatunkiem ściółkowym, żyjącym w ciepłych lasach liściastych i mieszanych, głównie na podłożu wapiennym. Choć z polskiej perspektywy mógłby się wydawać gatunkiem karpackim, to jego stosunkowo szeroki zasięg w Europie zachodniej i południowej (m.in. Belgia, Francja, Hiszpania, północne Włochy, Szwajcaria, Chorwacja, Bośnia i Hercegowina), na wschodzie sięgający z kolei poprzez Rumunię, Ukrainę i południową Rosję aż do zachodniego Kaukazu, tego nie potwierdzają (ALONSO-ZARAZAGA 2013).

Magdalis violacea (LINNAEUS, 1758)

- DB92 Nadleśnictwo Daleszyce, Leśnictwo Cisów, o.l. 144, 8 VII 2007, 1 ex., leg. JS.

Bagous tempestivus (HERBST, 1795)

- Świętokrzyski PN, DB94 Bodzentyn, Stawy Biskupie, o.l. 8A, 4 V 2009, 1 ex., leg. MW.

Większość naszych gatunków z rodzaju *Bagous* rozwija się na różnych roślinach rosnących w wodach stojących, a Góry Świętokrzyskie są krainą wyjątkowo ubogą w odpowiednie dla nich środowiska. *B. tempestivus* jest

dopiero czwartym stwierdzonym tu gatunkiem, żyjącym na wilgotnych łąkach i brzegach wód na różnych gatunkach jaskrów *Ranunculus* spp. W Polsce należy do najczęściej spotykanych, znany jest z 15 krain.

Hexarthrum exiguum (BOHEMAN, 1838)

- DB94 Bodzentyń, 29 VIII 2008, 1 ex., wysiany z niewielkiej przyziemnej dziupli w klonie, leg. MW.

Rzadko spotykany ryjkowiec o skrytym trybie życia, rozwijający się w wilgotnym martwym drewnie, również w budynkach i różnych drewnianych konstrukcjach technicznych. Wykazany dotąd z 14 krain ale występuje prawdopodobnie w całym kraju.

Cossonus cylindricus C.R. SAHLBERG, 1835

- DB94 Bodzentyń, dziupla w topoli, 29 VIII 2008, 1 ex. (pokrywy), leg. MW.

Pseudostyphlus pillumus (GYLLENHAL, 1835)

- Świętokrzyski PN, DB94 Bodzentyń, Stawy Biskupie, o.l. 8A, 5 V 2009, 1 ex., leg. MW; Celiny ad Bodzentyń, Miejska Góra (E stok), 21 VI 2009, 1 ex., leg. MW; EB03 Cząstków ad Nowa Słupia, Skarpa Zapusty, 20 VI 2007, 1 ex., leg LB & MW.

Acalyptus carpini (FABRICIUS, 1792)

- Świętokrzyski PN, DB94 Wzorki ad Św. Katarzyna, 5 V 2009, 5 exx., leg. MW; Dolina Wilkowska ad Św. Katarzyna, 28 XI 2009, 1 ex., z przesiewki, leg. MW.

Dorytomus nordenskioldi FAUST, 1883

- DB94 Celiny ad Bodzentyń, Miejska Góra (SE stok), 21 VI 2009, 1 ex., leg. MW; Świętokrzyski PN, Psarska Góra, 11 VII 2007, 1 ex., leg. MW; DB84 o.o. Klonów, o.l. 266, 16 VIII 2007, 10 exx., wysianych ze ściółki pod osikami, leg. MW.

W Polsce najrzadszy z pięciu gatunków *Dorytomus* żyjących na osice *Populus tremula* L., stwierdzony dotychczas w 12 krainach.

Dorytomus ictor (HERBST, 1795)

- DB94 Bodzentyń, 29 VIII 2008, 10 exx., pod korą topoli *Populus nigra* L., leg. MW.

Dorytomus schoenherri FAUST, 1883

- DB94 Bodzentyn, 29 VIII 2008, 1 ex., pod korą topoli *Populus nigra* L., leg. MW.

Najrzadszy z kilku gatunków *Dorytomus* spotykanych na topoli czarnej, znany z 11 krain.

Dorytomus salicis WALTON, 1851

- Świętokrzyski PN, DB94 Wzorki ad Św. Katarzyna vic., o.l. 62a, zatorfiona polana przy dawnym torowisku kolejki wąskotorowej, 20 VI 2007, 1 ex., leg. LB & MW.

Ryjkowiec wyraźnie związany z torfowiskami i występujący w Polsce bardzo lokalnie, jak dotąd podawano go z 11 krain, z połowy z nich ponad pół wieku temu. Na Wyżynie Małopolskiej odkryty dopiero niedawno (WANAT i in. 2016)

Lignyodes bischoffi (BLATCHLEY, 1916)

- DB94 Bodzentyn, 29 VIII 2008, 3 exx., z przydrożnych jesionów amerykańskich *Fraxinus pennsylvanica* H. MARSH., leg. MW.
- Świętokrzyski PN, DB94 osada "Gajówka Kąty", 5 VIII 2016, 18 exx., na światło, leg. LB & MW.

Od czasu odkrycia po raz pierwszy w Polsce w 1998 r. (GOSIK i in. 2001) ryjkowiec ten zasiedlił już większość obszaru Polski i znany jest z 9 krain, również na zachodzie (WANAT 2003, WANAT i MOCARSKI 2008).

To jeden z trzech ryjkowców zaliczonych u nas do gatunków inwazyjnych (KALMUK i PAWŁOWSKI 2011), choć jego potencjalna szkodliwość dla rodzimego jesiona wyniosłego *Fraxinus excelsior* L. wydaje się raczej iluzoryczna, a ograniczanie samoistnego rozprzestrzeniania się obcych gatunków z tego rodzaju w naszej przyrodzie trudno uznać za szkodliwe. Ryjkowiec ten rozwija się w nasionach sadzonych sztucznie w Polsce jesionów amerykańskich (głównie *F. pennsylvanica*) i zgodnie z wieloma kontrolnymi obserwacjami jednego z autorów (MW) nie zasiedla mających wyraźnie odmienny kształt i proporcje części generatywnej skrzydłaków rodzimego *F. excelsior*. Został on co prawda wymieniony, obok *F. americana* L., jako roślina żywicielska *L. bischoffi* przez DIECKMANNA (1988), jednak bez przytoczenia żadnych konkretnych danych potwierdzających rozwój larw w nasionach tego europejskiego gatunku jesiona. Przeciwnie, wszystkie przytaczane przez DIECKMANNA

(l.c.) przypadki pozyskania larw czy agregacji chrząszczy dotyczyły jesionów amerykańskich. Z kolei POIRAS (1991, 1998, 2006) informując o obserwowanym rozwoju *L. bischoffi* na różnych europejskich gatunkach jesionów jak *F. excelsior*, *F. lanceolata* BORKH., *F. ornus* L. i *F. oxycarpa* WILLD, przynajmniej w przypadku pierwszego z nich prawdopodobnie myli go z którymś z jesionów amerykańskich, skoro w innym miejscu swej rozprawy pisze, że to wraz z *F. excelsior* ryjkowiec ten został zawleczony z Ameryki Północnej do Europy (sic!) (POIRAS 2006, s. 123). Być może w pewnych warunkach, np. przegęszczenia populacji wskutek ograniczonej dostępności właściwych drzew, lokalnie dochodzi do prób składania jaj w skrzydlakach *F. excelsior* i innych europejskich gatunków, jednak niekoniecznie musi prowadzić to do skutecznego rozwoju larwy. Bardziej prawdopodobne jest, że przy częstych u tego ryjkowca masowych pojawach dochodzi jedynie do prób żerowania chrząszczy na liściach i skrzydlakach różnych gatunków jesionów i pozostawiania charakterystycznych przebarwionych śladów (WANAT i MOCARSKI 2008: s. 181, ryc. 2, 3). Problem ten zasługuje na dogłębniejsze zbadanie, bo jak dotąd zaliczenie *F. excelsior* do właściwych roślin żywicielskich *L. bischoffi* nie jest naszym zdaniem wystarczająco udowodnione.

Tychius squamulatus GYLLENHAL, 1835

- EB13 Zagaje Grzegorzowskie ad Czajęcice, skarpa i kamieniołom, 11 VII 2007, 1 ex., leg. MW.

Anthonomus ulmi (DE GEER, 1775)

- Świętokrzyski PN, DB84 o.o. Klonów, o.l. 233, 27 VIII 2008, 1 ex., wysiany ze ściółki na brzegu lasu, leg. MW.

Anthonomus humeralis (PANZER, 1795)

- Świętokrzyski PN, DB94 Św. Katarzyna vic., Dolina Wilkowska, 28 XI 2009, 1 ex., z przesiewki, leg. MW.

Curculio pellitus (BOHEMAN, 1843)

- Świętokrzyski PN, DB94 Psary Kąty vic., 11 VII 2007, 2 exx., leg. MW & JS.

Rzadko spotykany słonik, wg SMRECZYŃSKIEGO (1972) znany z niewielu stanowisk tylko na południu kraju. Według obecnego stanu wiedzy stwierdzony w 16 krainach, od Pobrzeża Bałtyku po Tatry (BURAKOWSKI i in. 1995).

Rhinusa neta (GERMAR, 1821)

- DB92 Daleszyce-Zagórze vic., Świnia Góra, 8 VII 2007, 1 ex., leg. MW; EB13 Zagaje Grzegorzowskie ad Czajęcice, skarpa i kamieniołom, 11 VII 2007, 8 exx., leg. MW.

Cionus clairvillei BOHEMAN, 1838

- EB13 Zagaje Grzegorzowskie ad Czajęcice, skarpa i kamieniołom, 11 VII 2007, 1 ex., leg. MW; EB04 Śniadka-Trzcianka ad Bodzentyn, 26 VIII 2008, 4 exx., leg. MW; DB94 Świętokrzyski PN, Rudki ad Nowa Słupia vic., 20 VI 2009, 3 exx., leg. LB & MW.

Jeden z częściej spotykanych na niżu Polski przedstawicieli rodzaju, gdzie stwierdzono go w 11 krainach. Zaskakująco nieobecny we wszystkich krainach górskich, jak również w całej południowo-zachodniej części kraju.

Orchestes pilosus (FABRICIUS, 1781)

- Świętokrzyski PN, DB94 Psary Kąty vic., 7 V 2009, 1 ex., leg. MW & JS.

Aulacobaris lepidii (GERMAR, 1824)

- DB94 Śniadka Druga ad Bodzentyn, 11 IX 2009, 1 ex., leg. MW.

Ceutorhynchus constrictus (MARSHAM, 1802)

- Świętokrzyski PN, DB94 Bodzentyn, Stawy Biskupie, o.l. 8A, 4 V 2009, 10 exx., leg. MW.

Ceutorhynchus rapae GYLLENHAL, 1837

- DB83 Przełom Lubrzanki ad Mąchocice Kapitulne, 5 V 2009, 2 exx., leg. MW.

Parethelcus pollinarius (FORSTER, 1771)

- Świętokrzyski PN, DB94 Bodzentyn, Stawy Biskupie, o.l. 8A, 4 V 2009, 1 ex., leg. MW.

Glocianus distinctus (CH. BRISOUT, 1870)

- EB13 Zagaje Grzegorzowskie ad Czajęcice, skarpa i kamieniołom, 11 VII 2007, 2 exx., leg. MW.

Glocianus moelleri (THOMSON, 1868)

- EB13 Zagaje Grzegorzowskie ad Czajęcice, skarpa i kamieniołom, 11 VII 2007, 5 exx., leg. MW & JS.

Ranunculiphilus faeculentus (GYLLENHAL, 1837)

- DB93 Góra Łysica ad Św. Katarzyna, okolice szczytu, 600 m n.p.m., 15 VIII 2007, 1 ex., wysiany ze ściółki i runa złożonego z borówki czarnej *Vaccinium myrtillus* L. w borze jodłowym, leg. MW.

Zupełnie przypadkowe znalezisko diapauzującego osobnika gatunku związanego z otwartymi murawami i zbiorowiskami segetalnymi, gdzie żyje monofagicznie na ostróżeczce polnej *Consolida regalis* S.F. GRAY. Miejsce wysiania chrząszcza oddziela od najbliższych środowisk tego typu z każdej strony przeszło 1,5 km zwarte lasu. Gatunek uznawany u nas za kserotermofilny i południowy (MAZUR 2001), jednak jego stwierdzenie na polach i ugorach nad Biebrzą, a nawet na Suwalszczyźnie (WANAT 2005, 2009) każe raczej przypuszczać, że zasiedla on całą Polskę, gdzie osiąga północną granicę europejskiego zasięgu. Znany jest dotąd tylko z 8 krain, głównie wschodnich, ale rzadkość jego odławiania może mieć związek z krótkim okresem pojawu imagines na roślinie żywicielskiej.

Datonychus arquata (HERBST, 1795)

- DB92 Cisów (Ługi), 17 VIII 2007, 1 ex., MW.

Datonychus angulosus (BOHEMAN, 1845)

- DB92 Cisów (Ługi), 17 VIII 2007, 1 ex., leg. MW.

Podsumowanie

W pracy podano 39 gatunków ryjkowców nowych dla Gór Świętokrzyskich, należących do trzech rodzin: Anthribidae (1), Apionidae (4) i Curculionidae (34). Po uwzględnieniu powyższych rekordów lista ryjkowców tej krainy liczy 438 gatunków (dla porównania analogiczna lista dla całej Wyżyny Małopolskiej obejmuje ich dzisiaj 630). Wśród tych dodanych, obok gatunków pospolitych i eurytopowych czy inwazyjnych (*Lignyodes bischoffi*) znalazły się i gatunki rzadkie lub o ograniczonym zasięgu w Polsce (*Lixus tibialis*, *Adexius scrobipennis*), a nowych odkryć dokonywano także na historycznych i najlepiej przebadanych stanowiskach w Świętokrzyskim PN. W dalszym ciągu więc

inwentaryzacja tej grupy w Parku, a tym bardziej w całych Górach Świętokrzyskich wydaje się daleka od zakończenia i wymaga dalszych, intensywniejszych badań terenowych.

SUMMARY

After the occasional and irregular field research conducted by the authors in years 2007–2015, thirty-nine weevil species were recorded from the Świętokrzyskie Mountains for the first time, raising the total number of Curculionoidea (except Scolytinae) known to occur in this region of Poland to 438. New records concern species from the families Anthribidae (1), Apionidae (4) and Curculionidae (34). The Świętokrzyskie Mountains are here considered in a narrow sense, following the Catalogus faunae Poloniae (BURAKOWSKI et al. 1973) and not including the hill ranges surrounding Chęciny and the Suchedniów Forest. Most of the recorded species are widely distributed in Poland, and they are included here to complete the weevil inventory of the Świętokrzyskie Mountains. The exceptions may be e.g. *Adexius scrobipennis* GYLL. or *Lixus tibialis* BOH., having a narrowly restricted range in Poland or being known from just a few localities. Another addition is *Lignyodes bischoffi* (BLATCH.), treated by KAŁMUK & PAWŁOWSKI (2011) as invasive weevil species in Poland, though we consider its development in seeds of native *Fraxinus excelsior* L. unconfirmed. After the critical discussion of the records by DIECKMANN (1988) and POIRAS (1991, 1998, 2006), we rather think that the weevil in Poland is limited in its larval development on the introduced *F. pennsylvanica* H. MARSH. and *F. americana* L. Some of the species newly recorded from the Świętokrzyskie Mountains, even the common ones, were collected from well-explored historical sites within the national park. This may indicate that the inventory list of weevils inhabiting the Świętokrzyskie Mountains is still fairly incomplete and further field studies are necessary to fill this gap.

PIŚMIENNICTWO

- ALONSO-ZARAZAGA M. A. 2013: Subfamily Molytinae (ss. 475-497). [W:] LÖBL I., SMETANA A. (red.): Curculionoidea II. Catalogue of Palaearctic Coleoptera, Vol. 8. Brill, Leiden, 700 ss.
- BIDAS M., BUCHHOLZ L. 2007: Interesujące chrząszcze (Coleoptera) stwierdzone w Górach Świętokrzyskich. Wiadomości Entomologiczne, **26**: 289-291.
- BOROWSKI J., MAZUR S. (red.) 2007: Waloryzacja ekosystemów leśnych Gór Świętokrzyskich metodą zooindykacyjną. Wydawnictwo SGGW, Warszawa, 236 ss.
- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 1973: Chrząszcze – Coleoptera. Biegaczowate – Carabidae. Katalog Fauny Polski, XXIII, **2**: 1-233.
- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 1992: Chrząszcze Coleoptera. Ryjkowcowate prócz ryjkowców – Curculionoidea prócz Curculionidae. Katalog Fauny Polski, XXIII, **18**: 1-324.

- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 1993: Chrząszcze (Coleoptera) – Ryjkowce – Curculionidae, część 1. Katalog Fauny Polski, XXIII, **19**: 1-304.
- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 1995: Chrząszcze (Coleoptera) – Ryjkowce – Curculionidae, część 2. Katalog Fauny Polski, XXIII, **20**: 1-310.
- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 1997: Chrząszcze (Coleoptera) – Ryjkowce – Curculionidae, część 3. Katalog Fauny Polski, XXIII, **21**: 1-307.
- BYK A., 2007: Waloryzacja lasów Gór Świętokrzyskich na podstawie struktury zgrupowań chrząszczy saproksylicznych. [W:] BOROWSKI J., MAZUR S. (red.). Waloryzacja ekosystemów leśnych Gór Świętokrzyskich metodą zooindykacyjną. Wydawnictwo SGGW, Warszawa, ss. 57-118.
- CMOLUCH Z. 1980: Ryjkowce (Curculionidae, Coleoptera) Świętokrzyskiego Parku Narodowego. Annales UMCS, C, 1979, **34**: 209-218.
- GOSIK R., ŁĘTOWSKI J., MOKRZYCKI T., WANAT M., 2001: *Lignyodes bischoffi* (BLATCHLEY, 1916) (Coleoptera, Curculionidae) – nowy gatunek w faunie Polski. Wiadomości Entomologiczne, **20**: 43-48.
- GOTWALD A. 1968: Fauna ryjkowcowatych (Curculionidae, Col.) niektórych parków narodowych i rezerwatów. Prace Instytutu Badawczego Leśnictwa, **363**: 3-72.
- KALMUK J., PAWŁOWSKI J. 2011: *Lignyodes bischoffi* (BLATCHLEY, 1916). [W:] GŁOWACIŃSKI Z., OKARMA H., PAWŁOWSKI J., SOLARZ W. (red.). Gatunki obce w faunie Polski. I. Przegląd i ocena stanu. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków, ss. 314-316 [również: <http://www.iop.krakow.pl/gatunkiobce/>].
- KUŚKA A. 1989: Ryjkowce (Coleoptera: Attelabidae, Apionidae, Curculionidae) Gór Świętokrzyskich. Fragmenta Faunistica, **32**: 319-355.
- MARCZAK D., MASIARZ J. 2013: Rzadkie gatunki chrząszczy saproksylicznych (Insecta: Coleoptera) Kampinoskiego Parku Narodowego. Parki Narodowe i Rezerваты Przyrody, **32** (2): 73-84.
- MAZUR M. 2001: Ryjkowce kserotermiczne Polski (Coleoptera: Nemonychidae, Attelabidae, Apionidae, Curculionidae) – studium zoogeograficzne. Monografie Fauny Polski, **22**: 1-378.
- MAZUR M., KUBISZ D. 2013: Rozmieszczenie i migracje kserotermicznych chrząszczy (Coleoptera) w dolinie Wisły. Monografie Faunistyczne, **26**: 1-250.
- MOKRZYCKI T. 2007: Waloryzacja ekosystemów leśnych Gór Świętokrzyskich na podstawie struktury zgrupowań chrząszczy związanych z pniakami. [W:] BOROWSKI J., MAZUR S. (red.): Waloryzacja ekosystemów leśnych Gór Świętokrzyskich metodą zooindykacyjną. Wydawnictwo SGGW, Warszawa, ss. 148-193.
- POIRAS A.A. 1991: Osobennosti biologii *Lignyodes bischoffi* (Bl.) (Coleoptera, Curculionidae) v usloviyach Moldavii. [W:] Uspechi entomologii w SSSR: Lesnaya entomologiya. Materialy X S'ezda Vsesojuznogo Entomologicheskogo Obszczestva, 11-15 sentyabrya 1989. Leningrad, 1990, ss. 103-105 [opublikowane w 1991].
- POIRAS A.A. 1998: Catalogue of the weevils and their host plants in the Republic of Moldova. Pensoft, Sofia – Moscow, 156 ss.
- POIRAS A.A. 2006: Zhestkokrylye nadsemejstva Curculionoidea (Insecta, Coleoptera) Respubliki Moldova, ich bioraznoobraziye i znacheniye. Dissertatsiya na soiskaniye

- uchenoj stepeni doktora habilitat biologicheskikh nauk. Kishinev, 290 ss. [UDK 595.768.23:591.5(478) habilitation thesis msc].
- RUTKIEWICZ A. 2007: Waloryzacja lasów Gór Świętokrzyskich na podstawie struktury zgrupowań chrząszczy saproksylicznych powierzchni pni drzew. [W:] BOROWSKI J., MAZUR S. (red.): Waloryzacja ekosystemów leśnych Gór Świętokrzyskich metodą zoindykacyjną. Wydawnictwo SGGW, Warszawa, ss. 20-56.
- SMRECZYŃSKI S. 1972: Ryjkowce – Curculionidae: Podrodzina Curculioninae. Klucze do Oznaczania Owadów Polski, **77**, (XIX, 98d), 195 ss.
- PETRYSZAK B., POCHÉC P., HOLECOVÁ M., HOLLY M. 2002: Uwagi o interesujących ryjkowcach (Coleoptera: Curculionidae) Bieszczadów. Wiadomości Entomologiczne, **21**: 115-119.
- SZOŁTYŚ H., GRZYWOCZ J., SZCZEPAŃSKI W. T., GREŃ C., KRÓLIK R., MAZUR M.A. 2015: Chrząszcze (Coleoptera) Śląska Dolnego i Górnego – dotychczasowy stan poznania oraz nowe dane faunistyczne: kobielatkowate (Anthribidae). Acta Entomologica Silesiana, **23**: 1-10.
- TRELLA T. 1930: Wykaz chrząszczów okolic Przemyśla. Uzupełnienia do dotychczasowych wykazów oraz rodziny: Lariidae, Anthribidae, Nemonychidae, Ipidae. Polskie Pismo Entomologiczne, **9**: 33-39.
- WANAT M. 2003: Kolejne stanowiska *Lignyodes bischoffi* (BLATCHLEY, 1916) (Coleoptera; Curculionidae) w Polsce. Wiadomości Entomologiczne, **22**: 246-247.
- WANAT M. 2005: Ryjkowce (Coleoptera: Curculionoidea bez Scolytinae) Biebrzańskiego Parku Narodowego i jego otuliny. [W:] DYRCZ A., WERPACHOWSKI C. (red.): Przyroda Biebrzańskiego Parku Narodowego, ss. 301-324.
- WANAT M. 2009: Nowe dane o rozmieszczeniu kilkunastu rzadkich gatunków ryjkowców (Coleoptera: Curculionoidea) w Polsce. Wiadomości Entomologiczne, **28**: 132-134.
- WANAT M., GOSIK R. 2003: Materiały do znajomości ryjkowców (Insecta: Coleoptera: Curculionoidea) doliny Bugu. Nowy Pamiętnik Fizjograficzny, **2**: 31-52.
- WANAT M., MAZUR M. A., CELADYN R., JAŁOSZYŃSKI P., RUTA R., KAŻMIERCZAK M., MOCARSKI Z., SZYPUŁA J., SIENKIEWICZ P. 2016: Nowe dane o rozmieszczeniu 50 gatunków ryjkowców (Coleoptera: Curculionoidea) w Polsce. Acta Entomologica Silesiana, 24 (online 016): 1-20.
- WANAT M., MOCARSKI Z. 2008: Current range of the ash seed weevil *Lignyodes bischoffi* BLATCHLEY, 1916 (Coleoptera: Curculionidae) in Poland. Polish Journal of Entomology, **77**: 177-182.
- WANAT M., SZYPUŁA J. 2008: *Nanophyes brevis* BOHEMAN, 1845 (Coleoptera: Curculionoidea: Nanophyidae) in Poland. Polish Journal of Entomology, **77**: 183-189.